

מנוחה גלבוע

לקסיקון העיתונות העברית במאות השמונה-עשרה והתשעה-עשרה

מוסד ביאליק
בשותפות ביה-הספר למדעי היהדות ע"ש חיים רוזנברג
אוניברסיטת תל-אביב

במקביל להתחלפות העורכים, היה לכל אחת מהתקופות גם ייחוד משלו מבחינה היסטורית, כפי שיתואר להלן.

תקופת אל זילברמן ודוד גורדון (1856–1880)

דוד גורדון פרסם בהמגיד מראשיתו, אך ורק באול טריי"ח (אוגוסט 1858) החל לעובד כעוזר-העורך, ולמעשה שימש כעוזר בפועל, גורדון כתוב מאמרים וביבים בחיתתו ובceilו שם. משך תקופה קצרה לפני י"ג (מסוף טריי"ז עד אדר תרי"ח) שימש כעוזרו של א"ז הפילולוג ישראלי ביהם. בשנותיו הראשונות של השבועון היכיל כל גליאון ארבעה עמודים, ולפעמים ניתנה 'הטופה' של שני עמודים; מ-1861, גליאון 13, נדפסו 8 עמודים. כתבי-העת נחלק לשניים: חלקו הראשון הוקדש בדרך כלל לאקטואליה ונפתח, כאמור, בחלק זה הופיעו גם ידיעות מארצאות שונות, בעיקר על מצב היהודים. יש לציין שנדפסו ידיעות לא רק מארצאות אירופה, אלא גם מקומות כגון פרס, אמריקה, אפריקה הצפונית, תורכיה, ארץ ישראל, ועוד בחלק זה נדפסו גם קורסאות פונדקניות (כתבות שצורתן מכתבים).

חלקו השני של השבועון נקרא תחילה 'הצופה', ולאחר מכן 'הצופה להמגיד', ונדפס באותו רוש". החלק הזה כלל מאמרים מתוך חכמת ישראל, מבשרים מדע ורפואה פופולריים, חקרי לשון, חקרי מקרה, 'בשורות ספרים חדשים', תולדות אנשי שם, מעט שירים לעת מצוא (בדרכם כלל בשבח המגיד וערכיו או לרגל חנים). מרדי פעמי נדפסו גם הידיות ומכתבים, בעמוד האחרון פורסמו ידיעות מוסחר, מודעות פרסום, וכן בקשות של עגנות התורות אחר בעליין (אל זילברמן היה גאה בفعاليותיו למען התורת עגוניות).

הגליון הראשון נדפס בליק שבפרוסיה, והתאריך שבראשו הוא תאריך הכתיבה, ולא תאריך ההדפסה. ההופעה הסדירה (medi שבוע) החלה רק בגליאון השביעי, ונמשכה שנים רבות החל משנה ג' (1859, גליון 11) נדפס בראש כל גליאון הפסוק 'שוויתי ה' לנגיד תmid'. החל מגליאון 41 נדפסו רק ראשית התיבות שליל"ת, החל מ-1861, גליון 26, הראשיתות הללו הודפסו בתוך מגן-דוד. בהשפעתו של דוד גורדון נעלם הסימן הזה החל מ-1861, גליון 43.

תקופת העויפה המשוחפת של ד' גורדון וא"ל זילברמן היא החשוכה ביותר בתולדות כתבי-העת. המגיד היה אז הביטאון המרכזי של יהדותה הרתית המתונה ובגינוג לאמור במיניפסטים (על התחזקות מנושאים מעוררי מחלוקת), השבועון נקט עמדה בשאלות אלה: (א) היחס לרפורמה ברות: בנושא זה הייתה תמידה דעים בין שני העורכים; (ב') יישוב ארץ ישראל: בנושא זה עסק דוד גורדון, והוא הגיע אליו כייעוד דתי ולאומי, ולאחר מכן גם כפתרון ליהודים שבמצוקה.

שתי השאלות הללו היו קשורות זו בזו. הצגת ארץ ישראל כפתרון למצוקת היהודים הייתה טענתו של דוד גורדון כנגד מל לילינבלום ותומכיו, בפולמוס הציבורי

השבועונים העבריים שהחלו לצאת בשנתה ה-60 של המאה ה-19, והתמידו להופיע במשך שנים רבות לפני פנתיה שכתבי-העת החל להופיע (1855) פרטם אל זילברמן פרוספקט בשם המبشر ובו 'משפט המגיד':

ספר לכם קורות העולם מכל חלקי החבל אירופה, אזיא, אפריקה, אמעריקה ואויסטרליה, ממעמד ותפקידו ומהגוי אחבי' בפרט ומתקולות וניסיוני בני האדם בכלל, שהוא יביא לכם מכל ענייני מסחר וקניין מכל הערים הגדלות — מחר כל דבר בעיר המשחר הגדלות — קצב כל מיני מטבחות — געלד קורן — מכל מלאכות חרשי עץ ואבן ושאר מהchner, מכל מלאכת מחשבת, מהמצאות הנפלאות ומספרים חדשים וכו' וכו'

בפתח הגליון הראשון זילברמן חזר על הצורה הכוונה של המبشر, תוך שהוא מציין, כי בשלחו אליו מכתבי תגoba רבים מروسיה ומפולין, הוא מושף ומבתייח: [...] יכולים למצוא תועלת וגם עונג בהמחבת הזה כי הוא יודע כל הגזך לדעת בשפה העברית צחה וקלה לען יוכל כל קורא לדעת בו... .

הוא מבקש מקוראיו קורספונדנציות: 'כל דבר הנוגע לכל ישראל או אף דבר הנוגע לייחיד — כענין עגונה וכדומה [...]'.

המניפסטים של המגיד מדגימים שני עקרונות: (א) מהן מידע פוליטי מעודכן: הדגשה זו באה כנראה, משום הצמא לידעות בעקבות מלחמת קרימ, זילברמן התקשה למלא הבטהה זו וב-1857, גליון 50, הוא מסביר על קוראים המתלווננים על מיעוט הידייעות; הידייעות המועטות שפורסמו תורגמו, רובן ככלן, מכתבי-עת לעוזרים, ושHazin, כי העורך הקפיד להביא בשולי כל ידיעה את מקורה; (ב) חשיבותה של השפה העברית: העברית מודגשת דן כשפת קודש והן כשפה חייה-הקשרת, מבחינה לאומית, בין היהודים הפזוריים בארץות שונות. א"ז לא ראה בהמגיד עיתון לוותם למען יעדיו ההשכלה. הוא הודיע שלא ידפיס כל דברי מצה ומריבה, נאצות וחרפות', וכי עניינו הוא בדברים השווים לכל נפש'. ואכן, המגיד היה מתון ביותר, ובשנותיו הראשונות היו חרדים שנהגו לקרווא בו בלען חשש, בשל מתינות זו והותקף על ידי א"א קובנר (חקיר דבר' 1865), מ"ל לילינבלום (קהיל' רפאים' 1869).

את תולדות המגיד ניתן לחלק לשוש תקופות לפי התחלפות העורכים:

- א. תקופה אל זילברמן ודוד גורדון (1856–1880)
- ב. תקופה דוד גורדון (1880–1886) ודוב גורדון (1886–1890)
- ג. תקופה יעקב שמואל פוקס (1890–1903).

בתקופה הראשונית היה רק זילברמן העורך החשוב של השבועון, אך דוד גורדון עוזר בעריכה וקבע את דמותה העיתון בעיקר בתחום הפובליציסטי. עוד מעניןHazin, כי

אל המניין

לעת תקופת השנה.

תפקידם הפליגים – אה לא פה לא ישבו
דרוגאים – כל שבר על נקללה ר' ר' א' –
ונדרגים – ראים, אין וקסם נפיכון.
החוויות – הוות, על ארשלום בפדרה;
וחמקים גזיגים – אה חקדים שבד –
ורוקל הזרה – קטע (קדון ותוקן)

ט. נאקהה העבריה מטבחות מזוההן.

ס' א' ר' ר'מו - הכהנים ו-הכהנאות נאשוו.
וזורך עזות חרלו. תלכו תלמו.
העברית גלוסתורה. לה בברוך איזו.
אריך קעדן נשאר ערדן.
אניך איזר בסצקחין. ילבו ירכבי.
רב השוליח לרב. עלית לשיטין.

אנו לאשו יטו קו בטוטנותה רעה,
לשא א'ריסטו נס קאיין דוק וסברעתה,
—לפקטים האליה כי אין לישעיהו —
כיה יעקב על לשון ברם נגבירו —
אַסְבָּנָן רִפְּכָבָה, קְלָם נַדְירָה, —
העדרה גְּלֹטוֹתָה, אֵן עִשָּׂה גְּזַרְתָּה, —

ונוד שקטם, הצעיר, שקבע מון דילו
לולחין אוד לאפקנו באישון ליל.
כדי לא אלוקן ימראאל, וראיאץ' גאנטש
שפוט בכתה זה באירן בחרב גרטס.
ווענצעלן שפחה אל לחתה, אל חרף זיטס.
געגנטה הטענה שפוחותה על איזן שומען,

משה שווואן

הַשְׁוֹמֵן

© כל הזכויות שמורות למוסד ביאליק

מהנפגים. בעקבות האסון הופיעה בಗלינות המגיד של שנת 1869 סדרה של מאמרם ראשיהם שעסקה במצב היהודים ברוסיה ובפולין. כתובים שונים מרחבי רוסיה ניתחו את סיבות האסון וניטו להציג פתרונות. בין הכותבים נציג את אריה ליב פרומקין ואת יהיאל מיל פינט. יעקב הלווי ליפשין, ממתתפי הלבנון, כתב אף הוא מאמר בסדרה זו, ובו הגיב על שאלתם של הכותבים אחדים, שתמהו, מדרוך אין הרכנים מסיעים לפרטן הבעיה באמצעות תמייה כייסוד קולוניות לעבודת האדמה. ליפשין הגן על הרובנים (1869 : 14), ובתגובה לדבריו נדפס מאמר מערכת ארוך, 'הגינוי המגיד' (1869 : 23–29), אשר טען בחופיות רכה, כי המגיד מעולט לא פגע בכבוד הרובנים, ואילו הרובנים מצידם החעלמו משאלות דוחקות, כגון בעית העגנות, ומן הקריאה לייסד חברות למען הרובנים. בgalion 28 של 1869, דיווח המגיד על אסיפות הרובנים בברסלאו, בהשתתפות ד"ר גראץ, זכריה פרנקל וד"ר משה גידמן, שנתקה דרך אמצעית, והחליטה על יסוד חברת לימוד, על חיבור אנטזיקלופדיה תלמודית, וכן על יצירת קשר עם חברות כ"ח בפריז.

אשר לישוב ארץ ישראל, המגיד הוא חלוץ העיתונים שתמכו בגלי ברעין. דוד גורדון הוא ראשון הפובליציסטים שהטיפו למען מטרה זו, ובכך הקדים בעשר שנים את פרץ סמולנסקין, אשר כhab בזכות חיבת-צ'יון בהשחר (ע"ע), כבר בגלינויו הראשון פורסמו במגיד קרוזים של שליחים ועסקנים מארץ ישראל שביקשו תרומות לשם הקמת בית מחסה לעניים. במאמרו החשוב 'בשובה ונחת תירושון' (1863 : 14–18) גורדון הציג את האניאמין הלאומי שלו. הוא ראה בגאות הארץ רעיון דתי בעל חשיבות מרכזית. הלאומיות היהודית, לדעתו, משתמעת מן התורה ומצוותיה. עם זאת, הוא הושפע מהתעדותות הלאומיים באירופה (מהתחסיסה שבעקבות מאורעות 1848). האחדה לרעיון שיכת ציון בקרב נוצרים בצרפת ובאנגליה, שראו במעשה זה הגשמה ההבטחה בתכתי-הקדוש, ועדדה אותו, והוא הדגיש: 'אם עניין גאות ישראל מתרגש ובא בימים אלה בלבות שרים גדולים רכים, וכן שלמים, חכמים ונכונים מבני העמים המשכילים והישראל' (שם : 14). מכינה פוליטית היה המצב נוה, לדעתו, מושם שהאמפורה הטורקית המתפרקת היתה תלואה מבחינה כלכלית במדינות אירופה, ובמיוחד באנגליה ובצרפת (שם : 15) דוד גורדון הביא קטעים מותך וחוכרת שנכתבה בידי צרפתני נוצרי בשם ארנסט להדן, השאללה האוריינטאלית החדשה, בהזיכרו שחבורת זו צוטטה גם ברומי וירושלים מאת משה הס. בחלק זה של המאמר (שם : 16) התקיף ד"ג את הרפורמים, השואפים רק לטובת החומרית הזמנית, אך מתחשים ליעודם הדתי והלאומי האמיתי. על החברת רומי ירושלים הוא כתוב מאמר ביקורת במדור 'בשורות ספרים' (1862 : 35). מאמר שמננו ניתן לראות, שר"ג הושפע מאוד מדבריו של משה הס: אגב סקירה רומי וירושלים ד"ג מציג את קווי יסוד, אשר פותחו על ידי אחר כך במאמר הנזכר, 'בשובה

שניטש בסוף שנות ה-60 בעקבות תביעותיו של לילינבלום לתקיוןם בדת' כאמצעי להקל על קשי המונחים העניים והרעבים.

הדיונים הרבים בשתי השאלות הללו נגעו בעקבفين במושאים מרכזיים שהעסיקו את דashi תנוצת ההשכלה: שיפור החינוך, הקנית מקצועות מועילים ליהודים, התאורחות המלאה בארץ המוגרים, וכדומה.

עורכי המגיד ביטאו באופן עקבי עמדת שוללת וחקיפה נגד רפורמה בדת, הן רפורמה רדיקלית בנוסח המערב והן תקנים ברוחו של משה ליב לילינבלום. בשנת 1868 נרכחה בקסל אסיפות רבני רפורמים, ובעקותיה זומן ב-1869 סינוד בציורף נציגי הקהילות בליפסיה (ליפציג). אברהם גיגר, מראשי הרפורמים, פרסם לקראות הסינוד 'תכנית לסדר תפילה חדש', ובها קבע, שיש להוציא ולמחוק מן התפילות את זכר ציון וירושלים. לוועידות אלה היה סיור נרחב במגיד. זילברמן תפק את הרפורמים, וקרא לקהילות להחרים את הסינוד (1869 : 7, 18), וכך גם הרוב צבי הריש קלישר (1870 : 8, 'עת לבנות'). חילקו הראשונים של המאמר החשוב של דוד גורדון דבר בעתרו.

חילוק גם הוא את הרפורמים (1869 : 22–23) ועוד. יהודה ליב גורדון ('יל"ג') אשר חמק בתביעותיו של מל לילינבלום וניהל מעיל דפי המליין ('ע"ע') מלחמה בלשון סאטירית חריפה נגד הרובנים הקנאים, פרסם במגיד מאמר גדול בשם 'אוננה אף אני' (1870 : 34) למאמר זה ענה מב"ע (הרוב מרדכי אלישברג) במאמר 'חקר דבר' (1871 : 3–7) בתשוכתו למבי"ע (1871 : 13, 'עיקתי מפשע רב') 'יל"ג' משבח את הרב: 'עושה ונונח בעין גודל בשאלות הנוגעות לישובו של עולם בדברים שיש בכירום צורך גדול לנו בשעה הדחוקה הזאת, ומשאו ומתנו הוא כדרך הטעפרים בעלי הדעה'. הדוויכוח בין השניים היה מתון, ויל"ג – בניגוד לדורכו – הרוכה להפגין בקיימות תחולות ובספריו הטעפרים ולצטט אסמכתאות כמו מגילות החורים, כדי לתמוך את דבריו, למזרת הטעפרים הרועיוניים בינו לבין הרב אלישברג, פערirs שלא ניתן לגירוש.

בסוף שנות השישים פגעה בצורתו, ובעקותיה מגיפת טיפוס, באלפי היהודים בצפון-מערב רוסיה המגיד דיווח על 300,000 (נפגעים). הוקמה ועדת משלתית בראשות המומרים פיוודרוב ויעקב בראפרמן לטיפול במצב. אך היהודים לא נושאו ממנה. ברוסיה החלה תקופה של ריאקציה, וחללה נסיגה בחקיקה הליברלית. בעקבות כל אלה החלה או הגירה של פליטים יהודים אל מחוץ לגבולות הקיסרות. זילברמן לא הסתפק בדיווח, אלא גייס את כתבי העת כדי לסייע בפועל לנפגעים. לשם כך נוסדה חברה לתמיכת בנגעי הרובע ברוסיה ובפולין (על יסודה – 1867 : 17, על יסוד חברה מקבילה בארצות הברית – 1868 : 31, על פעולותיה – 1869 : 5–4, 8, 10 ועוד).

זילברמן החל עסק באיסוף תרומות מיהודי מערב אירופה ובחולקתן לאזרחים. אף רוכבי כסף נאספו בדרך זו, והיה בכך סיום ממשי, אם כי לא מספיק, לחילק

ובוגדים במלכות. הפטرون של איל זילברמן היה נאמן לשלוון, תפילה ובקשה. עלייה לאין ישראל לא הוצאה אףא אחד הפתרונות למצוקה.

בנושא הלאומי, ד"ג פרסם באופן שניים לא רק בהמגיד. ראה למשל את מאמרו 'שימת עין על מצב בני ישראל וקורותיהם בשנה שעברה' במכוריהם (וינה, תרכ"ה, עמי' 154-156, 164-166, 166-167). אם נחזר להמגיד, נציג את המאמר 'דבר בעתו' (1869: 27-39), שחלקו הראשון את הקושש למלחמה בפרופרים בכלל, וב公报ם גיגר בפרט. ד"ג תקף בחוריפות רבה את התפיסה הקוסמופוליטית הרואה את ייעודם של ישראל וווקא בפייזו, ובلغת כתוב על תומכי התקיינים המאמינים כי —

כאשר יהיה כל בני האדם תחת השימוש כולם חכמים ונבונים, כולם אהובים את האמת, הדרך והשלום, וכולם ישבו כשבת אחים גם יחד באין פרץ וגזה בעולם, אז וודאי תהיה גאותך ישראל וזהו המשיח האמתי.

מאייד גיסא, הוא תקף את המחייבים לגאותה בדרך הנט, וטען, כי הגואלה תבוא יק בדרך טכנית והיא תלואה במעשים. הגואלה, לדעתו, תהיה ביוםיהם ההם 'דבר בעתו', קירעון זה קרוב היה אז ללבם של מושלי אירופה, יהודים היהתה מנהיגות עשויה. מקרובת למלאות, וביעיך, היו יהודים רבים שבסלו וביקשו פתרון למצוקותיהם. המאמר נכתב בהשפעת גלי פרעות היהודי בוהמיה (בעקבות מלחמת פרוסיה אוסטריה ב-1866) וביהודי רומניה, ועקב העקב בליטה ובפולין. הגיעו אליו גם ידיעות על קשייהם של יהודים פרוס ורומני. כבר אז התעוררה בעיתות המהגרים, ונראו יוצאי הפליטות הדיווע. לאmericה או לארץ ישראל? ד"ג התנגד להגירה לארכות אחרות, וגם לנסיך לישיב יהודים על אדמות חקלאיות בארצות מושבם.

במאמר זה, ד"ג מבקר לראשונה את מדיניותה המהוססת של חברת Ci"ch, אשר במקומם להורות על דגליה במפורש את המטרה של קיבוץ הגלויות בארץ ישראל — מעשה שהיה מכפיל עשרה מיליון את מספר תומכיה — הסתפקה לה במעשה קתן, לדעתו: 'יט Ord ביט הספר החקלאי' מקווה ישראל'. גורדון קרא לאדרולף קרמיה, ראש החברה, לדוכש אדמות בארץ ישראל. למרות אכזבותיו הוא המשיך אפוא לפנות אל אותה מנהיגות יהודית מערבית, משות שלא הייתה

מנהיגות אלטרנטטיבית שאפשר היה לפנות אליה. בسنة 1870 הוא פרסם את 'עוד דברים אחדים על דבר הייעוד הלאומי של עם ישראל' (4-5), ובו התפלמס עם פביוס מיזס, שתמך באטיות הרכנים הרופורים (המאמר שפרסם בהמלחץ, 'הגיוני הצופה על מעשי הדור בגרמניה' 1869: 50).

וב-1871 הופיעו שורה נוספת של מאמרים: 'תקינות המיוודאות לעם ישראלי' (שם: 8-11, וכן ראה מבחר מאמרי דוד גורדון). ביב', קרטל [עורך], בראשית שנות ה-70 כבר הייתה נוכחות מסוימת לשמעו רעיונות בשכחת חיבת ציון, ויש ציון, כי אפילו המשורר י"ל גורדון (שכשנות ה-80 היה

ונחת תישעון'. בглавון 18 תקף ד"ג את החדרים המכקסים לשכבת באפס מעשה ולחוכות למשיח. הוא הזכיר כהתלהבות את שמו של הרב צ"ד קלישר, בעל הספר דרישת ציון, שזכה להסכמה מאת מאות שנים ובנימים ידועים נוספים: ר' עקיבא אייגר ור' משה סופר (הרב קלישר נהג לפרסם בהמגיד רשימות שונות). ד"ג גירדון שיבח את הספר הנזכר בעודו בכתביהם, ועם הופעתו בשנת 1862 פרסם עלייו רישימה.

במאמרו 'בשובה ונחת תישעון' הזכיר ד"ג גם את הרוב היהודי חי אקלעי. הסתמכות זו על רבנים ידועים נועדה לשכנע את הציבור היהודי, שאין לפסול את הרעיון הלאומי על הסוף. הוא התווה יעדים: לאחד העם, להעלות לארץ ישראל מספר רב ככל האפשר של יהודים מקומות שונים, לרכוש אדמות בכיס, ולהקים שדולה מונית בראשות גدول היהודיים במערב (ראש חבורה Ci"ch, משה מונטיפורי וווטשליך). שדולה זו אמורה להיות להשפע על הממשלה האירופית, שתבקשנה מן התורכים לדאג להגנתם ולביבוחם של המתישבים. ד"ג קיבל בברכה את הקמת חברת Ci"ch בפריז ואת ההחבראניות של היהודיםanganlia, אוסטריה, גרמניה ואיטליה. התארגנויות אלה והקמתה של מנהיגות בעלת השפעה וממון נראו בעיניו עצדים ראשונים לקראת הגשמה גאות ציון. במאמר הרכו לפרסם ידיעות על חברת Ci"ch, אף הקזו מקום למודעותה. ד"ג שיכח לישוב ארץ ישראל של ד"ר ה' לוריא בפרנקפורט וביקש מהחברה Ci"ch לסייע בידו.

המאמר לא זכה להדר המקווה. דעתו של ד"ג, אשר הקדימו את זמן, עוררו התנגדות בקרבם כל גוני הציבור היהודי: היישוב היישן בארץ ישראל חשש גורלו בספי החלקה. ביטוי לחשש זה ניתן על דפי כתבי-העת החורי הירושלמי הלבנוני (ע"ע, וורוכו, יהיאל בריל', גילה בשלב זה עמדת מתנגדת חריפה ליישוב ארץ ישראל. הציבור החורי במורוח אירופה התנגד לדוד גורדון מושם החשש שאסור לפעול להחשת הגאולה במקומות לצפות למשיח, גם בקרב המשכילים לא היו לגרודון תומכים. המשכילים במערב אירופה היו מעורבים בחו"ל התרבות הכללית, והרבו להכרז על נאמנותם לארצאות מושבותיהם. חנוונת ההשכלה ברוסיה הייתה בשיאה בשנים ההן; המשכילים המודדים מגישתו הליברלית ייחסו של הצער אלכסנדר השני האמין כשלובם האזרחי המלא של היהודים בחו"ל המדינה, וכן בטוב שהעתיד צופן להם. הרעיון הציוני לא היה יכול עדיין לפולס לו דרך חוץ האידיאולוגיה שלהם. יש לציין כי גם א"ל זילברמן לא היה שותף לדעותיו של ד"ג. בسنة 1863 פרץ מרד הפולנים בצד הרוסי. היהודים כפולין נלכדו בין הפתיש לבין הסדן. לשאלותיהם של קוראים, אשר ביקשו עזה כייר לנרגע, השיב א"ל זילברמן, כי יש להישמע לחוקי הצער הרוסי, ולא להצטרכו אל הפלנים המורדים ('הגיוני המגיד', 1863: 11-12). את תפלות הגעגועים לציון הביא זילברמן כראיה לנאמנות העמוקה של היהודים וככחכה לכך שם אינם קושרי קשר

פובליציסטיקה ונוסאים אחרים: אברהם אבלי ארליך, יהודה ליב ברוגס, אברהם יעקב ברוך, אברהם בר גוטלובר (שהיה משתתף קבוע; פורסם כאן, בין היתר, בשנת 1864, גם את 'מסע ברוסיה החדרשה'), חיים יונה גורלנד (חיו"ג), יוסף הלווי, תיאלם מילל זבלזובסקי, שניאור זק"ש, מרדכי יוסמן חיות (מו"ח), יעקב שמואל הלוי טרכטמן, פביסוס מיזס, גבריאל פולק, צבי מנחם פינגלש (של"ש), אליעזר צבי צורייפל, צבי הירש קלישר, שלמה רובין. הרובנים מרדכי אלישברג (מבי"ע), שמואל מוהליבר (הרב הפלאי), ור' יצחק אלשונגר (ר' נסתור) הרבו לכתחוב על ענייני חינוך בחדרים ובכתבי ספר ועל שאלות כלכליות וחברתיות; לימים היו שלושתם לחובבי ציון.

מאצע שנות השבעים מחרבה השתתפותם של כתובים אלה: **שיום:** יהושע נסינוף, בן ציון נוחוביץ, יעקב צבי שפרלינג.

מאמרי טبع: נחמייה דב הופמן, קלמן שולמן. **פובליציסטיקה ונוסאים שונים:** שלמה בוכר, בראש גולדנברג, אפרים דיניארד, אברהםABA רקובסקי ואחרים. המגיד היהῆ בימה ארעית לשׂיָ אַבְרָםּוֹבִיץָ (פורסמו'ן הראשון היה המאמר 'מכתבים ע"ד החינוך' (31:1857), אשר נשלח בשמו על ידי א"ב גוטלובר. ב-1859 פורסם מכתב על שאלת חינוך הבנות, וכן את המאמר 'הענין לא נכסף' (23:19-1875). ב-1866 (גלוין 22) פורסמה בהמגיד קורספונדנציה של מיל' לילינבלום (או הריליכטואדן), שהיא מפרסמוני הראשונים, אבל גם לילינבלום העידיף את כתבי העת הכרמל, המליץ והצטירה.

תקופת דוד גורדון (1880-1886) דוד גורדון (1890-1895)

בשנת 1880, (גלוין 24) פורסם "אל זילברמן את 'ברכת הפרידה'; הוא הודיע על העברת העריכה והבעלויות, בשל מחלתו, לידי דוד גורדון. ההודעה פורסמה בשבועות שוקראו 'בע השנה', שבהם עסק המגיד בגיטות וחותמים חדשים ובתיישוש חתימות קיימות, זילברמן קרא לציבור הקוראים לחתם אמן בגורדון, שעבד אותו כמעט צאת הגלוין הראשון.

שבוע השני לבalto של ד"ג (גלוין 25) הוא פנה 'אל הקוראים הנכבדים' כמשיך דרכו של המיסיד: 'לא נחרץ לי לחתם להקוראים' פראגראם' חדש ומגמת פנים (טענדענן) חדשה'. הוא הבטיח 'לטעת האבהה בלבות עירין בני עמנו לאהבה אמוניינו ולאומיותנו ולחכמה ומדע וכל מדרה נכוונה'. כיוון שהמגיד הוא כתבת-עת עברית, יש לו ייעוד לקשר בין יהודים בארץות שונות, מכללה להכיעע דעתות קייזניות לשום צד. הפוליטיקה הכללית היא תחום משני, לדעתו, משומש שבallow האין יכולתו לפעול בו. כתבת-עת עברי צער להיות ליברלי, בענייני פוליטיקה, ולנקוט בדרך החירות המומוצעת, מכל שמדובר לו לשטן בדרך אהבתו מנדרקן, יצחק מרגליות.

ידוע ביחסו המסוג לתוכעות חיבת ציון) דבר בשבוח של ד"ג (אגרות יל"ג, כרך א, עמ' 174, וגם בסוף 'ההשמה', השחר, שנה ב', חורל"א, עמ' 156). בהמגיד דווחו בהרחבה מעשי משה מונטיפיורי (1863: 31), נסיעותיו; ד"ג תרגם לעברית את דבריו המשעש של מונטיפיורי לאוזן ישראל (ב-1866) ופרסם, ולאחר כן, גם הוציאם בקבונטרס מירוח. בשנת 1874, במלואות למונטיפיורי 90 שנה ועם התפטרותו מראשות יעד שליחי הקהילות, נסודה ועזה שיסודה את 'זכורת משה' — קרן שתפקידה היה עידוד חקלאות, מסחר ותעשייה בארץ ישראל; המגיד נעשה שופר لكنן היה.

ב-1875 ביקר מונטיפיורי שוב בארץ ישראל הפעם התקיפור ד"ג, משומ שנותן נדבות כסף ליהודי הקרן, במקום להשתמש בכסק' לפיה חוכנית למען מפעל התאיסבות בכלתו, בשנת 1884 היה ד"ג בין אנשי המשלחת שבא להעניק למונטיפיורי אלבום במלואות לו 100 שנה; גם אז עדין קיוו, שהוא יתגיים להגשת המטרה של יישוב הארץ. על מונטיפיורי נדפסו בהמגיד שירי שח רבים, ביניהם שיר מנת'יל גורדון (1872: 41), אשר נפגש עמו בשנה ההיא. מלבד נוסאים אלה הייתה להמגיד חשיבות רבה בשימוש בידי אל זילברמן כל' להקמת 'חברת מקיצ' נרדמים', שמה לה למטרה להוציא לאור ספרים החשובים ונדרדים וכתבייד עתיקים. הכרוז הראשון של החברה פורסם לראשונה ב-1861 (בגלוין 36 ובסיגיונות נספחים), ובמקביל גם בכתבי-עתה המ��חר. זילברמן הצליל ליל' סביבו את מיטב החכמים והחוקרם של הדור: ר' נתן אדרל מאנגליה, יהיאל מיכל זק"ש מברלין, ש"ד לוצאטו מפודבה באיטליה, אברהם הכהן מפריז ואחרים. במשך שנים רבות פורסם המגיד בהרחבה על פעולותיה של החברה וכן דוחות על מצבה הפיננסית.

המגיד שימש כבמה קבועה לש"ד לוצאטו (שד"ל, 1800-1865), שהרבה לפרסם בו מאמרים ורשימות בנושאים שונים, שד"ל פורסם בהמגיד את האוטוביוגרפיה שלו (בשנים 1858-1859, בהמשכים רבים), ולאחר מותו נדפס שירים לזכרו. בהמגיד גם ראו אור רבים ממחביו (למשל: 1862: 42-41; 1870: 10, 7-6, 13-12, 16, 1, 16, 13-12, 10, 7-6, 1871: 43-42). שירו הידוע 'דרך ארץ או אטייזמוס', אשר ראה אור לאשונה בירחון ציון (1841), נדפס מחדש בהמגיד (1871: 45-43). עורך המגיד הזיכיר את שמו, מפעם לפעם, בಗואה, כאחד מן הכותבים הראשונים והקובעים בשבועונים.

בתקופה הראשונה של המגיד השתתפו בו עשרה כתובים מכל רחבי אירופה, ונציגין כאן את הקובעים שבם. **שירים:** שלמה זלמן זליקנד, יהושע לויינזון, אלכסנדר הליי לנגןבק, יעקב פישר, אליהו פלנאר, נפתלי קלר, יום טוב שפיין (שכתב גם מונוגרפיה על חותנו אליעזר פלגורש ומלחמותם בשבטים וכפראנקיסטים, המגיד 1866).

בenthalien [1882 : 12], וכן קרא להגירה לאמריקה, כפתרון למצוקת הפליטים).

בעקבות הפוגרומים וגילויי האנטישמיות בקרוב הוועד הטוציאיסטי המרכז ישינה יהודיה ליב לוין את דעתו והצטרף לתומכי חיבת ציון, בקשר בהשחר ובenthalien. במאמר גם בכחבי העת الآחרים, בעיקר בהשחר ובenthalien, מארם למשע המכונת (המגיד 1882 : 12) חורכו יהל"ל מתחיכתו בהגירה לאמריקה, וקרא לחיזוק היישוב היהודי בארץ ישראל. אליו וולף רביבוכין (או"ר), סוציאליסט ממתתפי הקול, פנה אל יהל"ל והעליה בפניו כמה היסוסים ביחס למצוות הכלכלי הקשה של היהודים בארץ ישראל, שאינו עולה בקנה אחד עם הדמיון הרומנטי של עבדות האדמה ('מהו אחר ומזה אחד', המגיד, 1883 : 20).

שמעון ברנפולד כותב בזוכרכותו, שפורסמו בעולם (ראה ביב''), כי הברון רוטשילד החל לפעול לטובות יישוב ארץ ישראל בזוכתו המגיד: משך שנת 1882 פורסמו בהמגיד ידיעות רבות המתארות את מצבם הקשה של המתישכים בציורף בקשנות לנדרות. מכאל ארגינגר, פקיד בכיר של רוטשילד, וכנראה הממונה על נושא הצדקה, התנגד לפרסומים ההם, שביוו את חובבי ציון, ונעה אל הברון; לאחר מכן קוצר הודיע הברון, כי הוא מקבל על עצמו לדאגן מבחינה כספית לנורול המשובת.

בשנת תרמ"ב הונגה מדור חדש, ליישוב ארץ ישראל, שיפק אינפורמציה שכובית על גורל המתיישבים. שלוש שנים לאחר מכן, בسنة 1885, נדפס החל מגליון 16 מעין נספח, בהיקף של עמוד, ושמו 'אהבת ציון', נספח שנועד למאמרם על אודות יeshוב אי' ויידיעות הנוגעות לאה"ק, ולעוכר אדרמה המתחסקים בישובה'. גורדון פנה לסתופרים באירופה ובכך שלהעביר לו ידיעות על מצב אגדות חובבי ציון, ומיושבי ארץ ישראל הוא ביקש, שיטפרק לו 'דברים ברורים ואmittais מכל הנעשה בהם', 'אהבת ציון' הופיע פעמיים בחודש, ונחלק לשניים: חלק המאמרים וחלק היירוע על מצב חובבי ציון במקומות שונים בעולם. יש לציין שגם דפי המגיד הרגילים ריו מלאים ברשימות הנוגעות לארץ ישראל, וכך היה בנספתה זה משום ביטוי לריצון נז ליציג את העניין. מאמרם בשאלת יישוב הארץ תפסו את מקומם של מאמרי מדע ופירושי המקראות, והיו קוראים שהתלונו על כך (1881 : 5). לקוראים אלה השיב ד"ג, כי אין השעה מתאימה לעסוק בכתיבה לא אקטואלית, כאשר ובכך מבני העם נתונם בצרה, וכן כאשר יש צורך להזכיר מלחה נגדי כופרי לאומות ישראל'.

בhashpout ברנפולד הודגש מעט יותר החלק הספרותי, המדור 'בשורות ספרים' המשיך במתן ידיעות קצרות על ספרים חדשים, נדפסו שירים רבים, ווכם מאת יצחק קמינר (למשל, 1881 : 28, 29), צבי הכהן שרשבסקי (למשל, 1880 : 45), א'ב גוטלובר, שנ"ה יונס (חוותנו של בן-יהודה) מוויח (מדכי ויסמן חיות) ובארם כהן. ברנפולד פרסם מאמר ביקורת ארוך על כל שירי יהודיה ליב גאנדראן (1884 : 28–30), וכן הוא משבח את הספר, אף על פי שאינו נמנע

למלךו ולמדינה. למורת הצהרתו על המשכיות שבדרכו, גורדון הבטיח לקוראי לעסוק בשאלות מעשיות ולא בסוגיות פורחות באיר', ואכן, כבר מן הגלויו הראשון שבערכתו בוטל 'הצופה להמגיד' (שהה כוכור המדור למעד פופולרי ולספרות). מאמריהם שאינם מהחומר הפובליציסטי או האקטואליה ירדו מתחת לכו', ונdfsו באותיות רשי' במדור 'מגיד משנה'. (درיך אגב, מגיד משנה היה גם שמו של שביעון עצמאי [ע"ע], שהווצה בידי ד"ג בשנים 1879–1881). המדור 'על המדינות בו יאמר' עסק אמנים בפוליטיקה כללית, אך לא בתכיפות ובכמויות שהיו בעבר. הוקצה מדור חדש וחשוב לפובליציסטיקה בשם 'עת סופרים', ששימש בעיקר כספרה של תנועת חיבת ציון, התמעטה הכתבה בתחום הכתם ישראל, מאמרי מדע ופרשנות.

כבר בಗליון השלישי לתקופתו של ד"ג, הוא מתייחס לפובליציסטיקה המוקדשת ליישוב ארץ ישראל, במאמרו הראשי 'על דבר יישוב הארץ' (בחחימת 'שורח מושיה'); באותו מאמר הוא קורא להעדרת יישוב ארץ ישראל על נסיבות להתיישבות חקלאית ברוסיה (1880 : 26–30). בගליונות הבאים הדוגש הנושא הלאומי בЏורה מוצהרת (1880 : 35).

לפי דעתנו הרוחנית גובל התקווה ביעוד הלאומי בקרבונו היא אחת החובות הקדושות המוטלות על מוציא לאור מכתב עתי עבר. חובתנו היא ונעשה! חיבת ציון העסיקה כמה מבין כותבי המאמרים החשובים, ונוכיר בכך שלשה מהם: אליעזר בן-יהודה: 'דגלו הלאומי' (1880 : 35), מאמר שמלואית בו התיה המשולשת: אהדות הארץ, השפה העברית וההשכלה עם הלאות; 'חובתו של עולם' (1881 : 20), מאמר שבן-יהודה קורא בו לעלייה לארץ ישראל כפתרון למצוקה שלאחר הפרעות. שמעון ברנפולד: 'יום לבנות גדרין' (בעילום שם, 1881 : 18–24); מרדיי בן היל הכהן: 'קומו ונעללה ציון' (1881 : 24). אגב אזכורו של שמעון ברנפולד כדרי ציון, שהוא החל לשמש כעוזרו של ד"ג באותה שנה (1881); בתפקיד זה הוא פרסם (בעילום שם ובחחימת שמו), מאמרם ראשיהם, מאמרם שם ובחחימת שמו), מאמרם ראשיהם, לפני כן, וגם במקביל, ברנפולד סייע גם בעריכת הקול בקניגסברג (ע"ע).

ד"ג הרוכה להח温情ם עם מתנדגו שכתבי העת האספרירה, העברי, המליאן, אך הוא גם נתן להם מקום על דפי המגיד, כגון נחום סוקולוב, שפרסם בו את המאמר 'אננה פנינו מודדור' (1881 : 27) גם כותבים שעמדתם סוציאליסטיים פרנסמו כאן, ביןיהם משה ליב לילינבלום, צבי הכהן שושבי ומשורר יהודה ליב לוין (יהל"ל). יהל"ל פרסם כאן את המאמר 'עוורו ישנים' (1881 : 34), מאמרו החומר בהתלהבותה בתהערות היהודים בروسיה. בנוואה זה כתב דוד גורדון את מאמרו 'עם ישראל צרכיים פרנסיה' (1881 : 36–37), וכן קרא לעליה המונית לארץ ישראל, שתחפוך את היהודים לרוב. (חוודשים מספר לאחר מכן פרסם ייל גורדון את המאמר 'אולתנו ופדות נפשנו'

שפרסם בגליון 9 הודיע על פרישתו מעריכת המגיד ועל כוונתו להוציא את הירחון החוקר ("ע"ע" כיהוספה למגיד"), כדוגמת השבועון מגיד משנה ("ע"ע") שרוד גורדון הוציא בעשור שלפני כן.

כל גליון של המגיד הכיל 8 עמודים (לעומת 4 עמודים עד אז), והוא נפתח בהודעות המועל. לינן פורסמו לעיתים שירים לרוגל מאירועות שונות: פטירתו של אדם חשוב, חג יובל וכו'. לאחר מכן הופיע מאמר פובליציסטי אード, לפעמים בהמשך. שדן בשאלות עקרוניות כמו חינוך והשכלה, יישוב ארגנטינה על ידי יהודים, יישוב ארץ' ישראל, התארגנות חובבי-ציון. המדור 'מחברי ספרדים' הביא מידע על מצב היהודים בארץ ישראל ובמקומות שונים בעולם. במדור הפליטונים הופיעו סיפורים קצרים או מאמרי ביקורת, ומדור ספרותי 'ענני הספרה'. גליון 23 של שנת 1892 היה האחרון שנודפס בברלין: כתבי-העת עבר לקרה, והיה מאז ואילך בבעלותו המלאה של יעקב-شمואל פוכס (שעד כה החזיק בו רק בחכירה). מנובמבר 1892 החלה ספירת שנים חדשה, וכתבי-העת נקראו בשם המגיד החדש. אחרי חודשיים, עם ראשית 1893, ועוד לשנתו האחרונה נקראו בשם המגיד לישראל, יעקב-شمואל פוכס המשיך להיות עורךו. עם המעבר לקרה הפין העורך 'קהל קורא' ובמודעה 'ברור דברם', שבגליון א' של שנת 1893, הוא חזר על עיקרי 'הקהל קורא': כתבי-העת החדש אמרו לכת בדרכם המגיד שיצא בברלין לפרסם ידיעות על ההוראה והתורה במובן האמתי, מביל' לנוטות אל אחת הקצונות. עוד הבהיר, כי השבועון לא ישא פניו כל מפלגה, יילחם במקשי התקיונים בדת והעריוון הלאומי ורעיון 'ישוב א' היה ראשי ענייני המגיד החדש'. עם זאת יש לציין, כי מכאן ואילך נקט המגיד קוו פשרוני ומתון גם בשאלות הציונות; בניווד להמלץ ("ע"ע") לא הסתייג המגיד במפורש מרעיון יישוב ארגנטינה. מפעל הברון הריש נתפס בעיני העורך כפתרון אפשרי לעניין עמו,צד יישוב ארץ' ישראל.

בשנת 1893 (גליון 23) פוכס מסpter לקוראיו על קשיי הכלכליים הקשים של המגיד, שנגרמו בשל דרישת השלטונות הרוסיים להפקיד עירובין בסך 3,000 פלוריין בתנאי לרשון להפין את השבועון ברוסיה. פוכס לא היה יכול לגייס את הכספי, בעיקר משום שחותומים רכיבים לא הקפידו לשלווח את דמי המינוי במלואם או במעטם. לא היה אףואדי כסף לקבלת הרישיון להפין את המגיד לישראל בתחום רוסיה, ופירוש הדבר: נזק של 600 חותומים, שהקשה על הוצאה גלינות בעצם. פוכס מסpter על הלשנות מצד חרדים קנאים, אך גם על קבוצת אנשים בקרה שאספה כספים לתחסום העירובין. באמצע שנות ה-90 היה המגיד לישראלי כתבי-העת העברי היהודי בגליציה, אך מיקומו בקרה הקשה עליו להפסיק כתבי-עת מרכז. כתבי-העת הפך להיות בערך לכמה מקומית, המציגשה ומרחיבה ידיעות ונושאים הקשורים בגליציה.

מלבדו אותו. 'מגיד משנה', מדור הפליטונים, נדפסו דברי ספרות בפרזה, מהזות קצרים ושירותות שונות. מבין המשתתפים הקבועים נציג את שלמה בובר, דוד בומגוטן מירושלים, אליעזר בן-יהודה, מ' ברונשטיין (מכש"ז), יוסף ברילל (או"ב מנינק), ישראל איש גולדנבלום, יעקב גולדברג, מ' מ' דוליצק (קורטפונטנציות מביאליסטוק), נחמייה זב הופמן, שי' איש הורביץ, זאב וילר, יצחק יעקב ויסברג, מרדכי ויסמן חיית ('מו"ח'), ישראל טלה, יוסף כהן צדק, פביס מיזס. יצחק שלמה פוכס (פוקס), אריה ליב פרומקין מפתח-תקווה, יהושע ציטילין ואברהם קונסטנטינובסקי.

בשנת 1886 נפטר דוד גורדון (בגליון 20 התפרסמה הodata על מותו), אך הוצאה המגיד לא פסקה. העריכה עברה לידי בנו דוב גורדון, שנעזר בכתביו המערבת ד"ר י' גרשבורג (בתפקידו התרבו מארמים העוסקים ברפואה), לייאן ריבינוביץ' (ערק אחר כן את המלין, בתפקידו התרבו מארמים העוסקים ביידישות הטבע) וא"א סירזטקין (שהציג את הספרות היפה) המגיד המשיך להיות לאומי כמקודם. דוב גורדון המשיך בהוצאה כתבי-העת המקוריים, אך מלאכה זו קשתה עליו, כדרכו (1886: 24):

אנכי לא להיות סופר עברי נועדרי מאכיז'ל, כי ידע היטב גורלו המר, גם אנכי יודע כתה כי לא שמן יהה חלקי בשדה הספרות העברית, ועיini לנכח ביבטו, כי דרך מלא קוזיםوابנים לפני. אמנם מה עשה וההכרת אילני לזה, כי איך אראה את אשר ימצא את משפחתי?

אחרי ארבע שנים, בשנת 1890, החכירה האלמנה את המגיד ליצחק-שלמה ויוסף-شمואל פוכס (פוקס) לשנה ההיא, בוגליון 29, הופיעה מודעה מטעם העורכים החדשים אל הקוראים. מכאן ואילך כבר לא נדפס המגיד בעיר הגרמנית ליק, והוא הועבר תחילה לברלין.

תקופת יעקב-شمואל פוכס (פוקס 1890–1903)

המגיד שבתקופה זו נקרא 'מכتب עתי שבועי לכל ענייני היהדות' ועורכו הבטיחו –

מאמרם טובים בכל ענפי החיים והספרות, להפין אור על השאלות הנוגעות לאחינו בכל ארץות תבל ולהרחב ביחסו את החלק הספרותי במאמרי חכמה כתובים בידי חכמים ומגדירים נודעים לשם.

כמסורת ההשכלה, וכמקובל בהmagic, הם מבטחים להחזק –

במשמעות ההוראה והחכמה במובן האמתי, לבתיהם נתות לאחת הקצונות: לא להחטויות הנקנית [...] ולא להשכלה המזוויפת ואורחות התיוקנים' בדת קרשו. גם האחים פוכס היו מסורם לעניין חיבת-ציון ולreuון הלאומי.

מראשית 1891 ערך את העיתון יעקב-شمואל לבר. אחיו הבכור, יצחק-שלמה, שב לפריז עיר מגורי. במודעה

במחצית השנייה של שנות ה-90 התרכזו מעתה פים חדשים וchosכim, רובם ממשתתפי המליץ והצפיה, וביניהם: אלעדור אטלס, בוקי בן גלי (צ'זק צנעלסן), ד"ר מיכא יוסף ברדיץ'בסקי (במיוחד ב-1892), על המזון – הרהורני ניר, גליין 3; ביקורת על ספר מאת ע' גולדין, גליין 12, על דבר החסידות, גליין 33, ראובן אשר ברודס, ראובן בריניין, עזריאל גינציג, אפרים דינרד, דוד ישעה זילברבויש, דוד יודולוביץ, נתן נתן טומאל ליב ציטרון, יוסף קלוזנר, פרידלנדר, איצ' פרנוג, שמואל ליב ציטרון, מ"ז ריין (מכתבים משה קליינמן, ד"ר יצחק קמיןר, מ"ז ריין) (מכתבים מניריוויל), נח רוזנבלום, שמואל רוזנפלד, אלעדור רוקח, צבי שושבסקי.

משנת 1896 החל לשמש שמעון מנחם לדוד (1864 : 1892) כעוזר מערכת, ולמעשה ערך את רוכבת כתבי העת בעצמו. שנה לאחר מכן, ב-1897, הובטה לחותמי כתבי העת תשורה: קובץ מאמרים בהשתתפות שלמה בוכר, ראובן אשר ברודס, ראובן בריניין, דוד פרישמן, שמעון ברנפולד ואחרים. שאל טשניאו-בסקי פרסם בהמגיד לישראל שידיטים אחדים: 'כעים רוח' (1897 : 36), 'פנטסיה' (1897 : 49), 'שיר ערש' (1899 : 12), 'שיר חדש' (1900 : 12), 'שיר הים' (1902 : 8).

במקביל להמגיד לישראל שיצא בקרاكה, החל לצאת, בסוף שנות ה-90, בווינה כתבי-עת זהה, שנשא את השם השבוע. היה לו מספור שנים משלה, חזש, כאילו מדובר בכתב-עת מפרד, ונראה, שהודפס רק כדי לעקוף את איסור הцензура להכניס את המגיד לישראל לחומר ורסיה. בית הספרים הלאומי בירושלים ראייתי גליונות בודדים של השבוע משנת 1900, שנכתב עליהם 'שנה חמישית'. את שני מספר מ-1901, שנכתב עליהם 'שנה חמישית', ראייתי גליונות הוגlionות ההם ראייתי מכורכים עם גליונות המגיד לישראל. בשנת 1901 עברה מערכת המגיד לישראל לוינה, ונראה שהחברות השבוע חדרו אז להופיע. השבוע לפי מספוד השנים שרائي, נראה שיצא רק בין השנים 1897–1901. על העברת המערכת מ Krakow לוינה הודיע פוכס בסוף שנת 1900 (גליין 51); והוא שימשה באופןם מרכזו לתנועה הציונית. לצד המגיד לישראל הובטה בהודעה היא כתבי-עת בשם המזורה, שירה מוקדש לענייני מחקר וספרות שח'סרונס מרגש, ובמהגיד יבואו ענייני הזמן גם בוגע לעמנו וגם בוגע לאומות העולם'. המודעה פירטה תוכנית ברורה: 'מאמרם ראשיים, 'שדה צופים' – ביקורת על הנכתב בעיתונים, מהנה צוריננו, 'השבוע' – בירור ולבון מאורעות שהקרו בעולם היהודי, 'מבשות ציון' – הנוגע לתנועת הציונית ולישוב א"י, 'נפוצות יהוד' – חדשות מאחבי' נאהינו בני ישראל' ומכתבים על צרכייהם וחיהם, מאמרם כללים, אוצר הספרה – חכמת ישראל, תולדותיו ידיעות ספרותיות, מאמרי ביקורת, ביוגרפיות, שירים וסיפורים, פיליטן – 'תמונה וציורים, שיחות ספרותיות וחזונות, הומורסקות ומילוי דבריהם מטופרים מומחים במקצוע זה' ומאמרי מדרע כללים, בראשית 1901

במחצית הראשונה של שנות ה-90 השתתפו במגיד סופרים רבים מוטיקי המגיד היישן וגם פנים חדשות. בין המשתתפים הקבועים: יצחקaben, משה א' איזנשטיט, דוד בוימרטן, אהרון ליב ביסקא, יעקב גולדמן, אלתר דרויינוב (בקירות ו גם רשםות מספר הכהן, במשך שנים 1891–1892), שפרנסמו במדור הפיליטן, בהמשכים, במשך שנים 1891–1892), שי' איש הוורכיז, מ' ויסמן חיות (מו"ח), זאב יעבץ, הושע מיזח (麥זח מיכלין (麥チבם מאה"ק), יואל עלק ואחרים. נדפסו שירים מאת יוסף הלו, ד"ר שלמה מנדרקון, ד"ר אהרן קמינקה, יצחק רביבוץ' ויעקב צבי שפרלינג. לאחר מות י"ל גורדון ניתנה הוסף מוחדת לזכרונו ובזה שיר גורדון מ"מ דולייצקי (1892 : 1–2, ובגליוון 10 – שיר גורדון האחוריים, שנשלחו למ"מ דולייצקי).

סדרוגמת השכינויים המליץ והצפיה הכתית גם המגיד החדש תשורת ופרטים' לחותמים (ראה למשך 1890 : 32 – הבטה לחלות ספר מאמרם וספר הלכות) החל מצצע שנות ה-90 נחלקו דפי המגיד לישראל למדרורים אלה – אמר פובליציטשי, 'חזהת הכלל' (שיחת עין במק"ע ושוניים), חזון קהילתנו – מידע על קראקה, מכתבים מווין, 'נצחונות יהודה' – ידיעות על קהילות היהודים בערים שונות באירופה, ובעיר בקרקה, 'אוצר הספרה' – מדור המועד לנושאים כלליים, היסטוריים, חכמת ישראל וכד' (בשנת 1998 – מידע על קדמוניות קראקה). ממושבות ישראל בארגנטינה (ידיעות שנכתבו בעיקר בידי ישראל פינגרמן), ביקורת ספרים ומדור פיליטונים.

הטקסטים שנדפסו בחילק הפיליטן היו מתוך הז'אנר הפייליטוני, שהוא אופייני גם לכתבי-עת המקבילים. שיחות חולין, 'תמונה' קטעות, שירים סאטיריים, פרקי זכרונות וכד'. המארמים הפובליציטטיבים עסקו ב מגוון נושאים עקרוניים, כגון שאלות החינוך ובתי הספר העבריים, ההיودים במקומות שונים בעולם, בעיות הנערות העבריות הנישאות לנוכלים, המבאים אותן לארגנטינה ושם מדיחים אותן לzonot (1896 : 33, 37 ו עוד), נגד רעין האניציקלופדיה היהודית בעריכת אחדרהע (1897 : 10), על המושבות בארגנטינה (ברוח אוחdot בדורן כלל; עם מות הברון הירש התפרסם אמר מיוחד לזכרו – 1896 : 16); גם משפט דרייפוס זכה לרשות על דפי המגיד.

המגיד לישראל נשאר אוחdot לרעיון הציוני. התפרסמו בו מאמרים ודייעות המתארים את הקוריה בישוב בארץ ישראל, נדונה בו השאלה המפורשת בדבר העדפת אתרכזיה על אתרכז קוּרְפּוֹן, התפרסמו בו דיוחים על עצמות והתארגנויות שונות של חובבי ציון, ובמיוחד על חברת 'אהבת ציון' בטרונף, שפוכס היה בין חביריה, פורסמו שמות התורמים למען אץ' ישראל, פועלתו של הרצל התקבלה באחדה, אך פוכס הזהיר מפני התלהבות יתר מוקדמת, משומש שהנושא היה עדין בלח"י-בשל לדעתו. במהלך הקונגרסים הציוניים התפרסמו ידיעות, מאמרים ודברי הנואמים השונים.

נדפס על גליונות כתבי-העת מקומ ההוצאה ווינ-קראקא, הגליונות הראשונים לא יצאו כסדרם, וככתב-העת נקלע לключи כספיים (ראה הגלין המכפול לד-לה). הסיבה הייתה פשיטת רגל של עסקי פוכס, שנאלץ להימלט לאנגליה מפני נושיו. בסוף 1902 הופיעה הודעה שביקשה מסופרי כתבי-העת לשולח חומר ללונדון, ב-1903 יצא גליון ראשון בלונדון ובו ידיעות על אנגליה ויהדותה, אבל רוב הגליונות נערךו בידי ש"מ לזר בקראקא, ועל כתורתם נדפס ווינ-קראקא במקומ ההוצאה. בשנת 1903 פסק המגיד מיצאת, כאשר, לדברי לזר, 'נסתמן מעין הכנסותיו לגמרי'. לזר ייסד בתרש"ד (1904) את כתבי-העת העברי המצפה.

ראר מגדר משנה.

ביבליוגרפיה נבחרת

1. ברזילי, יצחק. 'המגיד וראשית התנועה הלאומית', ב拙ון, ניו-יורק, שנה י"ט, כרך לי"ז, שבט-אדר תש"ח, חובר' ד', עמ' 178–187.
2. ברונפלד, שמואן. 'דוד גורדון — במלאת ארבעים שנה לפטירתו', העולם, 1926, לונדון, גליונות כ' כ"ה.
3. לזר, שמואן מנהם. 'קורותי העקריים בימי חי', מאזוניים (שבועון), שנה ד', י"ד אליל תרצ"ב.
4. ציטרון, שמואל ליב. 'רישומות לתולדות העתונות העברית — "המגיד"', העולם, 1912, וילנה: גליונות י"ג-ב, מאודישה: גליונות 1–2, 4–2, 6, 8.
5. צמרין, צמתה. 'המגיד ודוד גורדון עורך', חרות, 15.6.1965, 8.6.1965.
6. קלוינר, יוסף. 'הstorioria של הספרות העברית החדשה', ד, ירושלים 1963, עמ' 111–115.
7. קרסל, גצל (עורך). 'מבוא', דוד גורדון — מבחר מאמריו, ספרית 'שרשים', הוצאת 'מצפה', תש"ם, עמ' 27–3.
8. שביט, יעקב. 'חדשונות חוץ ו'היסטוריה בת זמננו' בראשית העתונות העברית (המגיד, 1856–1858)', קשור, 4, אוניברסיטת ת"א, ת"א 1988.
9. תורן, חיים. 'המגיד — השבעון העברי הראשון ועורכו ר' דוד גורדון', אנך — במאה בספרות מחשכה ואמנות, תל אביב, תש"ד, עמ' 232.